

Kain – wobraz myleneho poměra k Bohu

W swojej němskej knize „Anleitung zum Unglücklichsein“ powěda rakuski filosof a psychoterapeut Paul Watzlawick stawiznu dweju susodow: Jedyn muž chce wobraz na scěnu powěsnyć. Hozdžik ma, hamor pak nic. Ale jeho susod ma jedyn. Tak rozsudži so, pola susoda zwonić a so jeho woprašć, hač njeby jemu hamor wupožiči.

Po puću pak započnje muž dwělować: „Što so stanje, hdyž nechce mi susod swój hamor wupožiči? Hižo wčera bě wón mje na schodach jenož jara skrótka postrowi. Snano njeměješe chwile. Ale móže tež być, zo ma něšto přećiwo mi. Ale što móhlo to być? Njejsym jemu tola ničo činić. Što pak je so jemu wuzdało? Hdyž chce sej něchtó wote mnje grat wupožiči, dam jón jemu hnydom. Čehodla wón nic? Kak móže mi tajku mału pomoc wotpokazać? Tajcy ludźo kaž wón zajědojca mi moje žiwjenje! Na kóncu sej snadź myslu, zo sym na njeho pokazany! Nětko pak mi dosaha!“

A hižo doběža muž k durjam susoda a zazwoni. Hdyž susod durje wočini, muž – město teho zo by jeho přečelnje postrowi – na njeho zarjeji: „Móžeće sej swój hamor zdžeržeć, Wy njekmaniko, Wy!“

Chětro žortnje powěda Paul Watzlawick stawiznu, kotraž so wšědnje tysac króc mjez ludźimi stawa: Bjez woprawdźiteje přičiny nastawa nutrkownje w čłowjeku čěmna myslička. Myslička dale rosće a bywa džeń a wjetša. Naposledk čłowjek wubuchnje, započnje so strašnje wadžić a druhy dóndže samo k zworanju njeskutka.

Paul Watzlawick je psychoterapeut. Wón rozložuje tajke podawki psychologije: Čłowjekoj su spěšnje nutrkownje zranjeni. Husto čuja so potom jako wopor. Naposledk jednaja druhdy sami lózysce abo stanu so ze skućicelom zleho njeskutka.

Hižo na přěnych stronach biblije namakamy cyle podobnu stawiznu. Je to sta-

wizna wo Kainje a Abelu. Njesměmy ju biografisce zrozumić. Skerje jedna so wo předstajenje prastawiznow čłowjestwa. Tajki je čłowjek! A přenja kniha Mójzasa spyta rozjasnić, čehodla so tajke a podobne njeskutki přeco zaso stawaja.

Kain a Abel, synaj Hadama a Jěwy – tak rozprawja biblija –, přinjesetaj Bohu Knjezej wopor. Ale Kain ma začuće, zo Bóh na wopor Abela miłosćiwje pohlada, na jeho wopor pak nic. A dale rěka w bibliji:

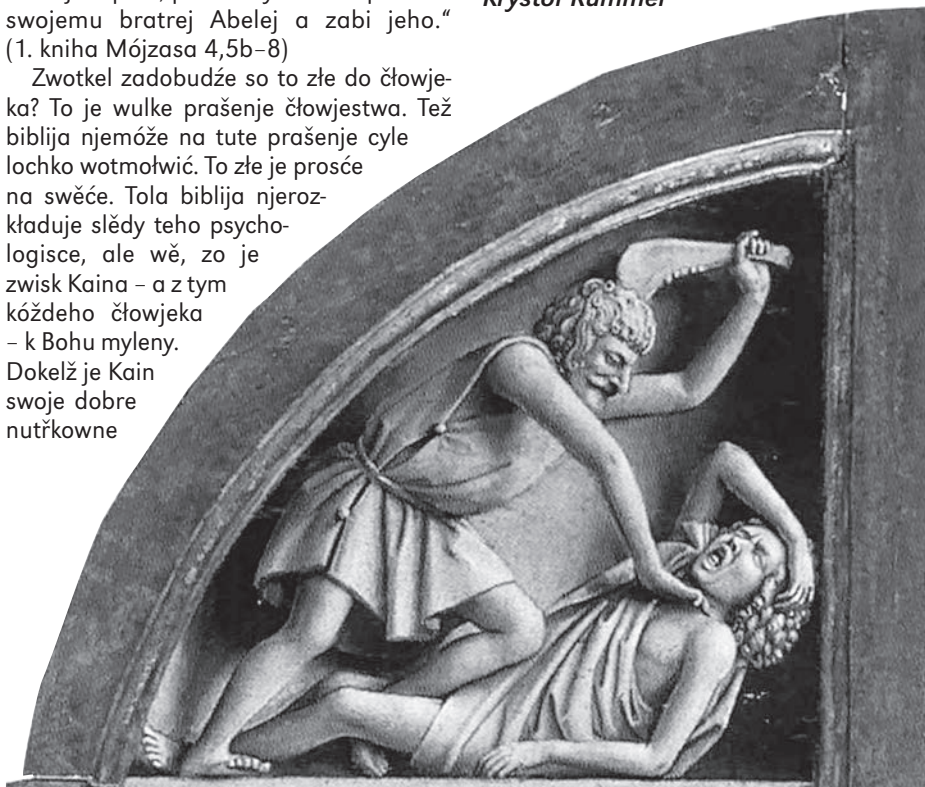
„Tuž so Kain jara rozhněwa, a jeho wobličo so pochmuri. Tuž rjekny Knjez Kainej: ‚Na čo sy so rozhněwa? A čehodla so twoje wobličo pochmuri? Njeje temu tak? Jelizo sy pobožny, móžeš swoju hłowu pozběhnyć. Jelizo pak njejsy pobožny, ľaka hrěch před durjemi a po tebi žada; ty pak knjež nad nim.‘ A Kain praji swojemu bratřej Abelej: ‚Pójmoy na polo!‘ A sta so, jako běstaj na polu, pozběhny so Kain přećiwo swojemu bratřej Abelej a zabi jeho.“ (1. kniha Mójzasa 4,5b–8)

Zwotkel zadobudže so to zle do čłowjeka? To je wulke prašenje čłowjestwa. Tež biblija njemóže na tute prašenje cyle lochko wotmołwić. To zle je prosće na swěće. Tola biblija njerokladuje slědy teho psychologisce, ale wě, zo je zwisk Kaina – a z tym kóždeho čłowjeka – k Bohu myleny. Dokelž je Kain swoje dobre nutrkowne

styki k Bohu zhubi, nastawaja w nim tajke špatne myslički. Nadobo so jemu zdawa, zo nchtó jeho njelubuje. Lubosć Boha, swogeho stworićela, k njemu hižo njewidzi. A skónčnje započina swogeho bratra Abela hidzić. Poprawom bjez přičiny, wšako Abel jemu ničo zleho sčinił njebě. Přičina leži skerje w přetorhnjenych stykach k Bohu.

Tehodla je biblija tež přeswědčena wo tym, zo njemóže so te zle a njezbože mjez ludźimi přewinyć dolhož njeje přetorhnjeny zwisk kóždeho jednotliwego čłowjeka k Bohu sporjedžany. Stary zakon hišće njeznaješe Jezusa Chrystusa. My jako křescenjo pak znajemy jeho – jako dobry a prawy puć za sporjedženje našich stykow k Bohu. Z tym pak wěmy tež, kak móžemy ze swojim susodom a ze wšitkimi čłowjekami w měrje a mjezsobnej lubosći žiwi być.

Krystof Rummel

Wo mudrym twarjenju

Lube džěci, jako njedawno ze swójbju w kemšach sedzjach, smój ze sotřičku rjane wobrazy wumolowaťoj. Po chwilce pak běch hotowa

a sym tuž chwilklu na knjeza fararja poskała. Wón mjenujcy tež druhdy z biblije předčita. Tutón raz je wo tym čitał, zo je něchtó mudry, jeli swój dom na skału twari. Něchtó druhu pak, kiž swój dom na pěsk twari, tak mudry njeje.

Wo tym sym hišće cyłu chwilu přemyslowała. Hdyž w měsće twarniščo wuhladam, widžu poprawom přeco tež pěsk, kiž twarscy džětačerjo wužiwaja. Wězo su nimo teho zwjetša tež wulke mašiny a bagry (za tute so wosebje moja sotra zajimuje) widžeć. Čehodla pak twarja džětačerjo z pěskom, hdyž tola w bibliji steji, zo to tajka dobra myslička njeje?

Běch skoro na to wšo zabyła. Jako pak běchmy w našim najlubšim jězorje kupać, sym so zaso na pěsk dopomniła a sym so

tuž swojeho nana wuwoprašala, što to wšo rěkać ma.

Město teho zo by hnydom wotmołwił, je papa započal z łopatku małej hórce na brjoze twarić. Jednu hórku bě nasypał z pěska, druhu pak z kusk wjetšich kamjenjow – a do woběju hórkow bě mały kiješk tyknył.

Na to je wón rozkladł: W tych časach, w kotrychž su čłowkewo bibliju napisali, hišće njejsu měli wulke mašiny abo bagry

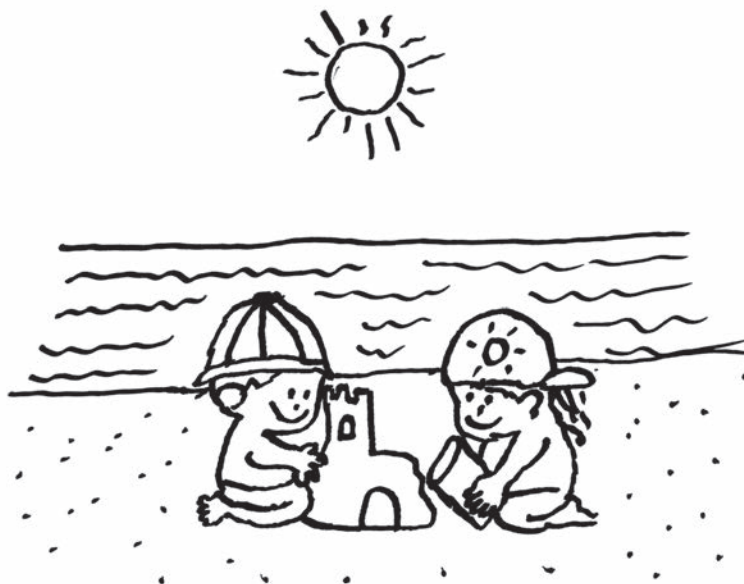
aboo samo beton (to je tón pimpus, kiž so w tajkim wulkim nakładnym awće nastajnosći wjerći). Tehodla su twarscy mištrojo tuteho časa na to dźiwali, zo so nowy dom jenož tam twari, hdžež je spody kruta skała abo kruta zemja. Chěžki, kiž buchu na pěsk twarjene, prosće njejsu tak dołho džerželi.

Mjeztym pak běchu wšelake žołmički małej hórce přepławili. Kiješk na pěskowej hórce so hižo nabok chileše, doniž – někotři starši hólcy běchu runje do wody skočili – so cyle njezwjeze. Kiješk mjez kamjenjami pak steješe přeco hišće cyle runje.

Čehodla pak nětko w bibliji steji, kak dyrbja ludžo swoje domy twarić? Je da Jezus tež jako twarski džětačer džětał? Nank so jenož směješe: „Najskerje tajke něšto podobne.“

Maminka, kotraž bě po płuwanju drje hižo chwilklu připostuchała, doda: „Jezus je to přirunował. Něchtó, kiž do Boha wěri, je kaž mudry twarc, kotrehož dom so njeskónčuje, jeli raz žołma wody přinđže. Čłowjek, kiž do Boha wěri, ma takrjec kruty zaklad.“

Waša Mina

Mina a jeje sotřička twaritej dom z pěska.

Rys.: Měrcin Bałcar

Měrcin Bałcar

Swjedžen w Hrubjelčicach

Serbske ewangelske towarstwo a Maćijec swójbja přeprašujetej wšitkich Serbow a dalšich zajimcow sobotu, 11. septembra, na lětnje pućowanje a serbski swjedžen.

Zetkamy so w 13.00 hodź. při pomniku za padnjonych Přenjeje swětowej wójny w Bělšecach (GPS 51.136793, 14.446996) na kóncu Pomnikoweje dróhi. Wottam chcemy po šćežce sydom serbskich kralow pućować. Judit Heroldowa, kotraž je ideju z mandželskim-kamjenječasarjom wuwila, budže nas přewodžeć a nam zajimawostki wo kralach a kamjenjach powědać.

Njezabudźće na krute črije. Po puću njech so kóždy sam ze swojeho nachribjetnika zastara.

Po pućowanju pojedźemy do Hrubjelčic na Jaworkec/Maćijec dwór (Čěchorčanska 16). Po kofeju budže tam w 17.00 hodź. serbska ekumeniska nutrnosť. Wot 18.00 hodź. zawjeseli nas skupina Přezpólni.

W bróžni budže bifej z jědzemi našich hosći přihotowany. Štóż chce tykanc pjec abo něšto za bifej přinošować, njech so prošu přizjewi pod matschie@posteo.de abo tel. 03591 39 68 40. Wjeselimy so na pomoc a pilne ruki.

Štóż trjeba transport, njech so prošu tež přizjewi.

Wobsteji móžnosť, pola Maćijec na zahrodže stanować a přenocować a rano wonka hromadže snědać.

Přeprašeni su wězo tež wšitcy, kiž chcedza hakle na nutrnosť abo program přińć. Při sylnym dešču zetkamy so w 17.00 hodź. w Maćijec bróžni.

**Maćijec swójbja z Hrubjelčic
Serbske ewangelske towarstwo**

Nazymu do Hainewalde!

Serbske ewangelske towarstwo a Serbski wosadny zwjazk přeprašujetej wot 22. do 24. oktobra na Serbski ewangelski kónć tydženja do Hainewalde w Žitawskich horinach pod hesłom „Hojenska woda žiwjenja“.

Chcemy zhromadnje wo křiceńcy a Božim wotkazanju rozmyslować, zhromadnje so modlić a ze spěwom a hrami serbsku zhromadnosť hajić a wězo w krasnej wokolinje pućować. Hdyž to aktualna situacija pandemije dowoli, započnje so kónć tydženja pjatk, 22. oktobra, wot 16.00 hodź. w Eurohof Hainewalde, Scheibe 15, 02779 Hainewalde. Jeli dyrbi hišće něchtó džětać, móže wězo tež hakle sobotu přijěć. Zakónčenje budže njeđzelu, 24. oktobra, po wobjedže.

Kónć tydženja płaći za dorosćenych 50 eurow, za džěci a młodostnych wot 3 hač do 18 lět 20 eurow (pod 3 lětami darmotne). Prošu přepokazajće pjenjezy hač do 5. oktobra na konto Serbskeho ewangelskeho towarstwa: IBAN DE03 8555 0000 1000 0831 67 BIC: SOLADES1BAT Wokresna nalutowarnja Budyšin pod hesłom „Hainewalde 2021“. Zwjazowace přizjewjenja pósćelce prošu na serbsku superintendenturu: serbska-superintendentura@web.de.

Za dalše informacije wobroćće so prošu na Mata Krygarja: tel. 035939-80502, mejlka mata.krygar@web.de.

Wjeselimy so jara, zo dóstanjemy při džěle z džěcimy podpěru wot swójbneho kubłanja RCW a wot dźiwadłoweje pedagogiki NSLDž. Tež Serbski superintendent Krystof Rummel budže pódla.

Mato Krygar

Nowinar z čěłom a dušu – Manfred Laduš wosomdžesatnik

Jenož mało nowinarjow wostanje swojemu napinacemu powołanju čas žiwjenja swěrne. Jedyn z nich je Manfred Laduš, wot lěta 1965 redaktor Noweje doby, potom Serbskich Nowin. Rodženy 26. septembra 1941 w Hermanecach w Rakečanskej wosadze, swjeći mjeztym wjele lět we Wětrowje bydłacy dženikar lětsa swoje 80. narodniny.

Hižo jeho nan Gusta Laduš, pochadźacy z Wochoz, staraše so wot 1922 jako ekspedient wo rozšěrjenje Serbskich Nowin. Syn Manfred wopyta šulu w Hermanecach a zakónči 10. lětnik na Łazowskej šuli. Pozdžišo nachwata abituru na ludowej uniwersiće. W léce 1955 bu wot fararja Richarda Šoły w Rakecach konfirměrowany. Hižo zahe wón do Lausitzer Rundschau, potom tež do Noweje doby dopisowaše. Po wopyće Minakatskeje Centralneje rěčneje šule dźěłaše w Domowinskimaj župomaj Wojerocy a Běta Woda. W aprylu 1965 nastupi dźěłowe městno jako sobudźěłačer w redakciji Noweje doby.

Manfred Laduš je serbski wšudžebył. Lětdžesatki pisaše wo Domowinskich, kulturnych a stawizniskich naležnosćach. Při tym pomhachu jemu jeho wobšěrne zběračelske dźěło a jeho wěda, kotruž bě sej

Nowinar Manfred Laduš

Foto: archiw SN/Mačij Bulank

při skutkowanju na kulturnokubłanskim polu, w pomnikoškiće a jako přewodnik po Budyšinje nazběrał. Za přinoški wužiwaše chroniki, stare nowinske přinoški a swoje zapiski wo rozmołwach ze serbskimi ludźimi. Znate su jeho serije wo kulturnych drohotnosćach, wo wosadach, w kotrychž wotměwaše so Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń, wo muzejach a domizniskich stwach a wo zhubjenych wsach brunicy dla.

Lěto 1989 bě cezura za serbske nowinarstwo, tež za Manfreda Laduša. Wón wzda so přisłušnosće w SED a so zaso sylnišo serbskemu ewangelskemu žiwjenju přiwobroći. Kaž žadyn druhi žurnalist rozprawješe wotnětka prawidlownje wo cyrkwiskim žiwjenju ewangelskich Serbow. Wón je załoženski sobustaw Serbskeho ewangelskeho towarstwa a tež člon Maćicy Serbskeje wot jeje znowazałoženja w léce 1990. Dobre zwiski k ludžom po cyłej Łužicy běchu jemu wosebje wažne. Za swoje skutkowanje na polu serbskeho nowinarstwa je dóstał Myto Čišinskeho 2015.

Jako wuměnkar njeje wjac cyle tak husto w redakciji Serbskich Nowin. Wobčežnosće staroby přiběraja. Lětsa w februarje zemrě jemu mandželska. Po swojich mocach pak přinošuje z nastawkami do Serbskich Nowin. Manfred Laduš je a wostanje žurnalist z čěłom a dušu. Přeu jemu k wosomdžesaćinam wšo dobre, Bože žohnowanje a strowotu.

Marka Maćijowa

Za hinašu energijowu politiku – Jurij Koch 85 lět

Spisowačel Jurij Koch

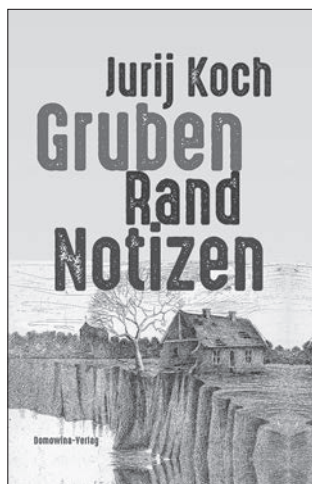
Foto: Jürgen Mačij

W léce 1996, před 25 lětami, je Jurij Koch započat dženik pisač. Nastork dachu jemu zapiski židowskeho humanista Victora Klemperera a hrožace wotbagrowanje delnjołužiskeho Rogowa wuhla dla. Loni je Ludowe nakładnistwo Domowina w němskej rěči spisana knihu „GrubenRandNo-

tizen“ wudało. W njej su dženik, eseje a njewozjewjeny romanowy fragment splećene. Jako swědk wjedze Koch čitarjej hišće raz wony čas před woči: Rogowčenko wobaraja so ze wšej mocu přećiwu přesyndlenju. W Braniborskej a Berlinje wothłosuja wo zjednoćenju. NATO bombarduje Juhosłowjansku. W Chrósćicach wojuja Serbja wo swoju srjedźnu šulu. W New Yorku nadpadnu teroristća World Trade Center. W Nowej Chuseji poswjeći so w kumštnej wsynowa cyrkej. A wosrjedź wšeho pisa Koch dźěćacu knihu, wjerći film wo Kosy-

ku a je jako rozhlósownik po puću. Jeho dźěšći dorostujetej. Wnučki so narodža. Towaršojo woteńdu na prawdu Božu. Dženik kónči po džesac lětach a ma krótki dodawk z lěta 2009.

Z knihu „GrubenRandNotizen“ je žurnalist a spisowačel Jurij Koch wuběrný kus dokumentariskeje literatury stwořil. Wušiknje nastawa z małych a wulkich

Jurja Kochowa loni wušła kniha wo poslednich lětach delnjołužiskeje wsyn Rogow

podeńdženjow, z awtorowych pregnantnych měnjenjow a jeho wojowanja wo hinašu energijowu politiku wobraz tehdyšeho časa. Zaplećenje esejow a romanoweho fragmenta je jara poradžene. Samo njehotowe romanowe strony putaja. Fragmentariski charakter dženikej tyje. Wotpowěduje roztorhanemu časej, wo kotrymž Koch w sylnych wobrazach pisa. Grafiske rozrisanje přeswědči. Fragment a eseje su na šěrych stronach wotćišćane a so takle wot dženika rozeznawaja. Mała fotowa dokumentacija wo wosudze cyrkwyje z wotčatej wěžu jima a tekst wudospołnja.

Doma w Delnjej a Hornjej Łužicy, swjeći Jurij Koch lětsa 15. septembra swoje 85. narodniny. Přeu jemu dale swěrne serbske a němske čitarstwo.

Marka Maćijowa

Jurij Koch, Gruben-Rand-Notizen. Ein Tagebuch, 192 stron, kruta wjazba, 978-3-7420-2638-5, 16,90 €

„Wjeselu so na wotewrjene wutroby“

Christian Huth wot septembra farar w Delnim Wujězdźe, we Łazu a Wulkich Ždžarach

Johannes Daniel Falk (1768–1826) bě spisowaćel, kěrlušer, pedagoga, nawoda syrotownje a hłuboko wěriwy protestant. W běhu swojeho žiwjenja zhubi wón wšitke swoje šěsć dźěći. Najebać tutech hłubokich ranow pisaše znaty hodowny spěw „Ow najwjeselši“. „Na tajkim nastajenju móžu so orientować. Z njeho čerpam přeco zaso mocy“, měni farar Christian Huth (46) w swojej nowej domiznje we Łazu. Wot septembra ma wosady Łaz (566 wosadnych), Delni Wujězd (364 wosadnych) a Wulke Ždžary (564 wosadnych) na starosći, kiž su wot lěta 2021 do Ewangelskeje wosady hornjołužiska jězorina zjednočene.

„Prěni raz přecáhnu z cyłej swójbu. Wjeselu so na wotewrjene wutroby a na plódnú zemju za ewangelij“, praji farar. Před tym nawjedowaše wot 2009 do 2021 Trinitatisowu wosadu při jězorje pola Niskeje.

Christian Huth wotroscě w Lipsku. Swójba přisłušeše Taborskej wosadze w měsčanskim džělu Kleinzschocher. Mać wukonješe kantorstwo a spěwaše we wosadnym chórze sobu. Nan angažowaše so we wuběrku za twarske naležnosće wosady a w pozawnowym chórze. „To je mje z dźěcatstwa sem přewodźało“, praji Christian Huth. „Kaž něhdy staršej tak sym tež ja potom w młodej wosadze sobu skutkował.“ Kantor Hans-Jürgen Thomm bě krajnocyrkwinski hudźbny direktor. Ze zahorjenymi spěwarjemi Taborskeje wosady předstaji mjez druhim tajke wobšerne a naročne twórby kaž „Hodowny oratorij“ wot Johanna Sebastiana Bacha a „Němski rekwiem“ wot Johannesa Brahmsa. „To bě za nas tehdy wulke wužadnje. Spěwachmy z radosću sobu“, dopomina so Christian Huth.

Zahe wuwědomi so jemu, zo je kóždy čłowjek we wosadze wažny – tež tón, kiž njeje stajnje aktiwny. Respekt před druhim započina w małym, w akceptancy wšelakich mjenjenjow. „Wažne je, zo so mjez sobu ze swojimi wšelakimi darami a kmanosćemi wobdarujemy“, praji farar. „Za to staj mi mojej staršej z dobrým přikładom bytoj.“

15lětny bu Christian Huth konfirměrowany. Před tym bě so 1989 na młodžinskej swjećbje wobdźělil. Přeciwk w tym tehdy njewidžeše. „Moju wěru wšak mi nihtó wzac njemóžeše. Začuwach ju jako dar wot Boha, jako cyle wosobinski a hnady-poľny dar“, praji džensniši Łazowčan. „Tola běch hakle po puću k wěrje. To bě čas politiskeho přewróta. Nutřkownje běch husto zadwělowany a bjeznadžijny. Stajnje wšitko do prašenja stajach. Čujach so prózdny w swojej duši.“

Farar Christian Huth we Łazowskej cyrkwi. 46lětny je wot septembra nowy farar Ewangelskeje wosady hornjołužiska jězorina, do kotrejež słušeja dotalne wosady Łaz, Delni Wujězd a Wulke Ždžary.

Foto: Andreas Kirschke

Pola CVJM (Křescánske towarstwo młodych ludźi) w Bielefeldze wukonješe Christian Huth 15 měsacow ciwilnu službu. Za čas młodžinskeho zajězda do Portugala dožiwi wón w měsće Porto předowanja baptista Thomasa Haucka. „Wěra mje zaja“, dopomina so Christian Huth. „Běštej to słowje Jezusa ‚Ja sym‘, kiž mje wotnětka přewodžeštej. Čujach, zo Bóh mje woprawdže chce a lubuje, zo bě Jezus wšón čas při mni, štož pak dotal njeběch za wěrne měć móhł a chcył.“ Z Thomasom Hauckom započinaše hłubšo w bibliji čitać. Při tym dodni a dopózna Bože słowo. Začuwaše, zo Bóh přez bibliju cyle wotewrjenje a direktnje z ludźimi reči. „Bě přemóžace, hdyž začuwach: Bóh měni tež mje“, so 46lětny dopomina.

Po ciwilnej službje nawukny Christian Huth najprjedy w Bielefeldze blidarstwo. W Bethelu a w Lipsku studowaše po tym teologiju. Wot 2006 do 2008 zastupowaše w Frauensteinje we wuchodnych Rudnych horach dweju fararjow, kiž běštaj w staršiskim času. „Chcych dale we wěrje zrawić“, wón powěda. „Při wšědných wosadnych nadawkach, w dušepastyrstwe a w zhromadnym džěle ze skupinami a z kruhami so mi doskónčnje wuwědomi, zo chcu so stać z fararjom.“

2009 nastupi Christian Huth swoje přenje farske městno w Trinitatisowej wosadze při jězorje pola Niskeje, do kotrejež

su bywše wosady Jězor, Chołm a Hóznica (See, Kollm, Petershain) zjednočene. Wosada ma 700 člonow. Tam nazběra sej Christian Huth wjele nazhonjenjow. „To je jara sebjewědoma a wjelestronska wosada ze zdžěla chětro sylnej biblijoswěrnej tradiciju. Tam nawuknych, zo njemóže farar wšitke rozdžělné wočakanja spjelnić, zo njemóže přeco wšitkim wšo prawje činić a zo dyrbi tež konflikty wutrac. Mi bě wažne, přeco zaso wuzběhnyć: Bože słowo wostanje trajne a wobstajne. Wone so duchej časa njeprīměri. Forma a wobsah našeje wěry dyrbitej jednotu tworić. Być křescán a wosadny – to njeje kaž člonstwo w někajkim towarstwe, ale to woznamjenja, swój wosobinski poměr k Bohu wotkryć a po nim žiwy być. A to wšědnje. Jezus nas při tym přewodza. Wón je naš pastyr.“ Po tym chce so Christian Huth tež w swojej nowej wulkowosadze měć.

Na Łazowskej farje bydli wón nětko z mandželskej lnu (40) a z dźěćimi Josia (11), Elias (8) a Hanna (5). Wón so na wosadne džělo wjeseli. Ze zjednočenymi mocami chce dźěćace a młodžinske džělo we wulkowosadze wožiwić. Tež džělo ze seniorami, dušepastyrstwo a cyrkwinska hudźba su jemu wažne. Rady chce serbsku kulturu a řeč zeznać: „Při tym zajimuju mje předewšěm stawizny, mentalita a wosobiny Serbow. Ze Serbami mamy we Łazicy wulki pokład.“ **Andreas Kirschke**

Koordinowaca serbska duchowna zapokazana

Katharina Köhlerowa nětko hlowna zamolwita za serbske džěło w cyrkwi EKBO

Knězowa zemja jo

Knězowa zemja jo,
hupóžycone to,
žož smy how žywe.
Toś do služby se staj,
cas drogotny jej daj,
njezabyń dary.

A z mócu nowego
ty stwóriš rowno to,
což dajo pokoj.
We duchu nažeje
juž žinsa chopi se
swět wótworjony.

Na drugogo žiwaj
a dual hoplewaj
za plural pótom.
Wše broni wótedaj,
spiw měra zaspjowaj
tež (w) serbskej rěcy.

Buž mócná/-y (w) sčerpnoći,
tek z winu dalej ži
pó Bóžych drogach.
Ak Jezus drogował
a słabych mócowal,
lubował Boga.

Die Erde ist des Herrn
tekst: Jochen Rieß 1985
muzika: Matthias Nagel 1985
dolnoserbski: Christiana Piniekowa 2021

Na 12. njedzeli po swjatej Trojicy, 22. awgusta, dožiwi serbska wosada Delnjeje Łužicy na kemšach w Dešnje zapokazanje tamnišeje wosadneje fararki Kathariny Köhleroweje jako koordinowaceje fararki za serbske wosadne džěło w Ewangeliskej cyrkwi Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica (EKBO). Tute za serbsku wosadu nowe a za Dešnjansku fararku přidatne zastojnstwo wobsahuje, tak z medijoweje powěšće EKBO wuchadźa, předewšěm krajnu cyrkej přesahowace zhromadne džěło ze Serbami Ewangelisko-lutherskeje krajneje cyrkweje Sakskeje (EVLKS) kaž tež nawjedowanje serbskich kemšow, wosadnych popołdnjow a nadwosadnych zarjadowanjow we wobłuku Zhorjelskeje generalneje superintendentury.

Na swjatočne serbsko-němske kemše přichwata 58 kemšerjow, serbskich wosadnych zbliska a zdaleka kaž tež Dešnjanskich wosadnych. Pod přewodom pišćelow (organistka Petra Zemišowa) začahnychu generalna superintendentka Theresa Rinecker ze Zhorjelca, wyši konsistorialny rada dr. Clemens Bethge, zamolwity za Serbow w Berlinskim konsistoriju, Měrćin Wirth jako zastupjer Serbskeho superintendenta Krystofa Rummela a Manfred Hermaš jako zastupjer serbskich wosadnych w šleskej Hornjeje Łužicy a předsyda Serbskeje přirady EKBO, zastupjerce serbskeje a Dešnjanskeje wosady Christina Kliemowa a Doreen Fritsch kaž tež wosadna fararka Katharina Köhlerowa, kotraž je zdomom zastupowaca superintendentka Choćebuskeho cyrkwinskeho wokrajstwa.

Do zapokazanja čitaše dr. Bethke z powołanskeho lista a generalna superintendentka přednjese wosobinske hódnoćenje fararki. Rjekny, zo Katharina Köhlerowa drje z wutroby „haj“ praji, ale na žadyn

Fararka Katharina Köhlerowa

pad njedopřemyslene „hamjeń“ njepristaji. Po zapokazanju předowaše fararka Köhlerowa, kotraž bě mjez druhim tež w Čěskej studowała, serbsce wo ewangeliju dnja (Mk 7,31–37). Předowanje w němskej rěči bě wotčišćane na wosebitym łopjenu. Za kemše bě na próstwu fararki nastał přeložk kěrluška „Die Erde ist des Herrn“ – „Knězowa zemja jo“, kotryž je so po předowanju spěwał. Přeložk je pódla wotčišćany.

We wozjewjenjach wabješe farar Matthias Scheufele, nawoda Centruma za dialog a změnu EKBO w Kórjenju, jako zamolwity za wobdźělenje na 2. Łužiskim cyrkwiskim dnju, kiž wotměje so kłětu wot 24. do 26. junija w Zhorjelcu. Tam budu tež Serbja zastupjeni.

Po kemšach běchu wšitcy přeprošeni na wobjed z kwasnej poliwku a na kofej z tykancom na krasnu Dešnjansku farsku zahrodu. **Christiana Piniekowa**

Generalna superintendentka Theresa Rinecker zapokaza fararku Katharinu Köhlerowu, kotrež stej wosadneje Christina Kliemowa (w serbskej drasće) a Doreen Fritsch poboku.

Bjesada po kemšach na Dešnjanskej farskej zahrodźe

Fota: Werner Měškank

Kěrluš za jutrowne spěwarki w Čornym Chołmcu

Próstwa spěwarkow

Žony a holcy, kotraž w Čornym Chołmcu jutrowne spěwanje pěstuja, su zbožowne: Wot klětušeho budu swój „kěrluš přenjeje hodžiny“ skónčnje serbsce zanošowac móc. Z choralom č. 407 w němskich spěwarskich „Stern, auf den ich schaue“ mjenujcy běchu naložk 2012 we wsy wozrodžili. Jeho hłowne wuprajnje – wěra, nadźija, lubosc – bě a je mnohim mladym spěwarkam w Čornym Chołmcu duchowny pučnik, z kotrymž sej swoje serbske nabožne korjenje jenož njewotkrywaja, ale jim tež w svojim wšědnym žiwjenju městno hotuja.

Jan Malink je Čornochołmčankam tekst jich najlubšeho kěrłuša nětko zeserbšćil. „To je nam wulkotna překwapjenka – wutrobnje so za to džakujemy!“ praji Sabrina Wagner. Wona słuša k hłownym akterkam, kotraž běchu naložk wobnowili, a swěru jón lěto wot lěta sobu pěstuje. Z wutrobu so za serbskosć scyła hori. Chodži na kurs serbsčiny we Wojerecach pola Mareka Krawca a ma jasny plan: „Budu pozdžišo tež serbsce rěčeć.“

Dotal wopriješe repertoire Čornochołmčankow tři němske a tři serbske kěrłuše. „Nam na wutrobje leži, zo tutón nadobny naložk awtentisce pěstujemy. Tohodla serbski podžěl našich jutrownych spěwow zaměrnje rozšěrjamy. A džiwamy na to, zo nabožny raz naložka zesylimy.“ Kak to činja, wo tym budžemy pozdžišo w Pomhaj Bóh rozprawjeć.

Božena Braumanowa

„Hwězda, kiž mje wita“

Njedawno docpě mje naprašowanje, hač njebych móht kěrluš „Stern, auf den ich schaue“ zeserbšćić. Někotre tamne přeložki za nowe Spěwarske wšak běch před lětami hižo zhotowił, tola tutón spěw – tak so mi zdaše – budže čežki worjeh.

Kóžda štučka wobsteji z wosom krótkich linkow, kotraž su po rymje mjez sobu splecene. Z nazhonjenja wědzach, zo so krótkie linki najčešo přeložuju, dokelž nimaš wjele móžnosćow, słowa tam a sem suwać, doniž njetrjehi rym a rytym.

Přiwšëm wšak mje tute naprašowanje wabješe, dokelž ma kěrluš zajimawu stawiznu. Napisal bě jón pobožny farar Krummacher srjedz 19. lětstotka. W přeco

cyrkwje, kotraž nochcyše cyrkej po Hitlerowych zasadach přetworić, spěwaše so kěrluš přećiwo Hitlerjej: Nic tutemu wjednikkej Jezusej Chrystusej. Po wójnje bě zaso hinak: Słowo „Führer“ běše tak diskreditowane, zo so kěrluš z oficialnych cyrkwinskih spěwarskich zhubi a w ewangelskej cyrkwi hižo njespěwaše. Tak tež ja tutón kěrluš hač do lěta 1985 njeznajach.

Tehdy jón zeznach na wosadnych popołdnjach w domje Eben-Ezer na Bětej Horje. Sobustawojo metodistiskeje cyrkwe, kiž so tam tež wobdžělachu, jón wuraznje rady spěwachu.

Zo by so dilema ze słowom „wjednik“ wobošoł, naruna so po 1945 słowo „Führer“ w někotrych spěwarskich ze słowom „Hirte“. Hdyž pak 1994 nowe němske spěwarske wuńdžechu, wotčičšća so w nich naš kěrluš pod čisłom 407 z originalnym tekstom.

Při přeloženju rozsudžich so za wariantu z pastyrjom, dokelž ma bóle bibliski zwuk, hdyž myslimy na příklad na psalm 23: „Knjez je mój pastyr.“ „Wjednik, kiž mje škita“ klinčeše mi přejara wojsce. Dalše wužadnje při přeložowanju bě linka „Glaube, Hoffnung, Liebe“. Wona ma šěsć zložkow, tola serbski tekst „wěra, nadźija, lubosc“ by měł sydom. Zo bych zalutował jednu zložku, dyrbjach wužiwać poetisku formu „nadźej“, kotraž so w słowniku Soblex njenamaka, ale w poslednej štučce spěwa „Běži woda“: „Koło časow so wjerći, nadźej we mni wubudža“.

Po tym zo je so Krummacherowy kěrluš do mnohich europskich rěčow přeložil, mamy jón nětko tež w našej maćeršćinje. Bych so wjeselił, hdy by so prawje husto spěwał.

Jan Malink

1. Hwěz - zda, kiž mje wi - ta, ska - la
za mnje sy, pa - styr, kiž mje ški -
ta, kij mój po - mo - cny,
chlěb, kiž da mi mo - cy, mě - ra
žór - li - ščo, cil mój wo - dnjo,
w no - cy, ty sy, Knje - že, wšo.

2. Jenož ty mi dawaš / móc a zmužitosc. / Jenož ty mi pomhaš / njesć wšu wobćežnosć. / Jenož ty mi swěru / daš to bohatstwo: / nadźej, lubosc, wěru, / ty sy, Knježe, wšo.

3. Puć swój budu chodzić, / tež hdyž wuski je, / domoj ma mje wodzić / zwonow zwonjenje. / Hdyž před tobu steju, / spěwam wyskajo, / prózdnej ruce změju, / ty sy, Knježe, wšo.

słowa: Cornelius Friedrich Adolf Krummacher 1857

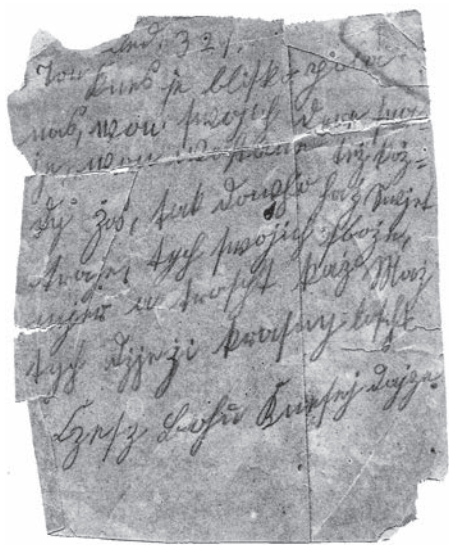
hlós: Minna Koch 1897

přeložk: Jan Malink 2021

nowych wobrazach spytaše, so wulkej bytosći Boha Knjeza přibližowac, kotremuž so docyła dowěrja. Z melodiju Minny Koch docpě kěrluš w 20. lětstotku wulku popularnosć w pobožnych kruhach po cyłej Němskej. Za čas nacionalsocializma bě zajimawa jedna linka: „Führer, dem ich traue“. W kruhach Wuznawarskeje

Rukopisna serbska kěrlušowa štučka z Texasa

W priwatnym domje swójby Kooi, kiž steji samlutki w dalokej runinje texaskeje prerije mjez sydlišćami Fedor, Lincoln a Mannheim, namakachu wobdylerjo njedawno zežoltnjenu staru papjerku, na kotrejž bě z ruku napisany tekst, kotryž njemóžachu čitać. Myslo sej, zo jedna so wo němski spis, pokazachu jón wučerjej nabožiny Davidej Goekemu ze San Antonio, wo kotrymž wědzachu, zo němčinu derje wobknježi. David Goeke, kiž je serbskeho pochada a hižo wjele lět sobustaw serbskeho towarstwa w Texasu, spěšnje spózna, zo njejedna so wo němski, ale wo serbski tekst. Tuž pósła próstwu wo zwěsćenje wobsaha a přeložk teksta do Łužicy.

Papjerka z rukopisnej serbskej kěrlušowej štučku

Na nabruń papjerje hodža so scěhowace z wołojnikom w šwabachu napisane linki wučitać:

[Li]ed. 321.

Ton Knes je blisko pola nas, won svojich derje sna= je, won wostane tež kož= dy zas, tak dowho haž Swjet traje, tych svojich zbože, mjer a troscht kaž Maž tych džeži krasny loscht.

Czesz Bohu Knesej dajze.

Jedna so wo 5. štučku znateho kěrlušy „Sei Lob und Ehr dem höchsten Gut“, kotrehož tekst bě Johann Jakob Schütz w léce 1675 na 1653 stworjenu melodiju komponista Jana Krygarja pisał. Wjelećanski farar Awgust Schaaf, rodzeny Němc, je kěrluš pod titulom „Budž česć a chwalba Wjeršnemu“ do serbsčiny přeložil. Přeni króc so tekst w serbskich spěwarskich léta 1733 wotčišća. Z toho časa so do džensnišeho we wšech spěwarskich namaka. W nětčišich Spěwarskich z léta 2010 steji pod čisłom 201. Štučka, kiž su w Texasu nadešli, so z drobnymi wobsahowymi změnamy džensa takle pisa:

Naš Knjez je blisko pola nas, wón svojich derje znaje; wón wostawa tež kóždy čas, tak dolho kaž swět traje, měř svojich, zbožo jim a trošt, kaž mać je džěcom krasny lóšt. Česć Bohu Knjezej dajće!

Kak je so serbska papjerka do bydlenkeho domu w Texasu dóstała? Prašenje so wuswětli, hdyž sej stawizny tamnišich serbskich kónčin wuwědomimy. W léce 1855 běchu sej z fararjom Janom Kilianom do Texasa wupućowani Serbja swoju koloniju Serbin založili. Po tym jim w přichodnych lětdžesatkach hišće stotki dalších krajanow slědowachu, so we wokolinje zasydlichu a nowe sydlišća a wosady založichu. Mjez druhim nasta w léce 1876 něhdže 20 kilometrow sewjernje Serbina na San Antonio preriji wosada Ebenezer, kotruž sej we wokolinje bydlace serbske a němske swójby wutworichu. Tež w swojim oficialnym mjenje „Deutsch-Wendische Ebenezer Gemeinde in Lee County, Texas“ so wosada k dwunarodnosći wuznawaše. Při swojim založenju měješe samo serbskeho fararja, Jana Profta, rodzeno z Malećic pola Wósporka, kotryž pak hižo bórže do zdalenišich kónčin woteńdže. Po 13 lětach wobstaća so wosada 1889 zaso rozpušći. Nětko zbytnu Ebenzersku cyrkej a přisłušnu ležownosć kupi Ernst Chěžnik (Kieschnick), syn z Duboho pola Wukrančic pochodzaceho Serba Jana Chěžnika, kiž bě 20lětny 1854 ze staršimaj a wšej swójbu do Texasa wupućował. Ernst Chěžnik bywši Boži dom, kiž bě proste jednoposchodowe twarjenje z drjewa, na bydlenki dom za swoju swójbu přetwari. Jeho prawnik Paul Kooi jón džensa wobsedži a jako prózdninski dom wužiwa. Na łubi tuteho domu mandželska Vlon njedawno wonu serbsce popisanu papjerku nadeńdže.

Štó pak je w swojim času serbsku kěrlušowu štučku napisał? Prawopis je po wašnju 19. lětsotka bjezporočny a pismo

Kwasny por Ernst Chěžnik a Ema Meldžic. Mandželskej ze swojimi džěćimi w bywšej cyrkwji bydleštaj a wokolny kraj wobhospodarištaj.

Foto: archiw David Goeke

njeje njelepe. Hladajo na přenjetnu funkciju domu jako cyrkej by farar Jan Proft jako pisar do prašenja přišoł. Njeby pak duchowny skerje pisansku papjeru a čornidlo wužiwał? Chiba je sej něchtó z potom tu bydlaych Chěžnikow swójbných štučku napisał? Za čo pak bě ju trjebał, hdyž mějachu tola Serbja w Texasu powšitkownje dosć čišćanych spěwarskich w maćernej rěči? Na tute prašenja žaneje wotmołwy nimamy.

Papjerka ze serbskim tekstom je potomnikam Chěžnikow swójby drohotna dopomnjenka na zajimawe stawizny domu a jich swójby. Jeje wuznam pak wosobinski wobłuk přesahuje, wšako njeje dotal wot texaskich Serbow wjele pisomnych dokumentow w maćeršćinje znate. Tuž je rukopisna serbska kěrlušowa štučka wažny swědk hajjenja serbskeje rěče a lutherskeje pobožnosće w texaskej serbskej koloniji w druhej połojcy 19. lětsotka. **Trudla Malinkowa**

Bywša cyrkej Ebenezer na San Antonio preriji w Texasu. Dom słuša hišće džensa potomnikam Ernsta Chěžnika, kotryž bě sej po rozpušćenju wosady 1889 cyrkej kupił a ju na bydlenki dom přetwarił.

Foće: David Goeke

Počesćenje Mučinka

Skladnostnje 200. posmjertnych narodnin wučerja a spisowacela Jana Bohuwěra Mučinka wotměje so sobotu, 11. septembra, wopomnjenske zarjadowanje w Zemcach-Tumicach. W 10.30 hodź. spominamy při jeho rowje na tamnišim kěrchowje, hdžež porěčitaj wjesnjanosta Jens Glowienka a předsydku Maćicy Serbskeje dr. Anja Pohončowa. W 19.00 hodź. přewjedže so w Sportowym a wólnočasowym centrumje wopominanski program z narěču Thomasa Gerlacha, z čitanjom basnjow jubilara a ze serbskimi spěwami spěwneho seksteta Chróšćanskeho cyrkwinskeho chóra pod nawodom Hawšty na Smoty. Sćěhuje zabawny program Hartmuta Schulze-Gerlacha. Gerlachec su potomnicy J. B. Mučinka. Přeprošujetej
**gmejna Zemicy-Tumicy
a Maćica Serbska**

Předstajenje oratorija

Z oratorijom „Hrodzišćo“ poradzi so Měrćinej Weclichej to, štož je sej dawno hižo předewzał, mjenujcy komponowac oratorij za wšitke generacije. Je to po rockowym oratoriju „Wětrnik a časy“, kiž swjećeše w léce 2006 premjeru, druha wobšěrniša twórba. Teksty za oratorij je wospjet spisała Madlena Nasticcyna a instrumentalne sadžby su z pjera Malte Rogacki. Z tym nasta twórba w štyrjoch džělach, kiž kliničy le za Měrćinom Weclichom. Wobsahowe popisuje oratorij pućowanje Słowjanow před 1 300 lětami. Na teksty za cyłkownje 15 spěwow stwori Weclich hudźbu. A to cyle po jeho začuću a počahuju so na hrodzišća słowjanskich prjedownikow. Nimo kapały Malte Rogacki a orchestra Serbskeho ludoweho ansambla smě so publikum na młodych wumělcow 1. Serbskeje kulturneje brigady a rejawanske skupiny Serbskeho folklorneho ansambla Wudwor wjeselić. Cyłkowny hudźbny nawod ma cyrkwinski hudźbny direktor Friedemann Böhme. Předstajeni budžetej w měščanskej hali „Króna“ w Budyšinje sobotu, 4. septembra, w 19.30 hodź. a njedzeli, 5. septembra, w 16.00 hodź. Lisćiki dóstanjeće pod www.ansaml.de **SLA**

Fabuli Handrija Zejlerja zhudźbnili

W Pomhaj Bóh bě před něšto časom čitać wo hudźbnym wubědžowanju „Kocor 2.0“. Serbski ludowy ansambl namołwješe, komponowac melodie na teksty Handrija Zejlerja, kaž bě to něhdy Korla Awgust Kocor činić.

Wuwučuju ról na Budyskej hudźbnej šuli a předewzach sej, ze swojimi šulerjami wobdžětać dvě fabuli Zejlerja. Rozsudźichmy so za „Čelko a kózlik“ a „Chroblenje zaječkow“. Šulerjo wumyslichu sej za wšitke zwěrjata hudźbne motiwy. Dokelž mózachmy korony dla jenož skypwac, předhrachu mi swoje ideje z kompjuterom.

Ja je napisach a zwjedzech wšitko hromadze k hudźbnym stawizničkam. Wot apyrla mózachmy skónčnje hromadze zwučowac a předewzachmy sej, wobě fabuli w Budyskej serbskej pěstowarni prapředstajić.

To so sta 21. julija. Džěci kedźbliwje sluchachu, jako jim pěstowarki fabule serbsce a němsce předčitachu a k temu štyri rohi zaklinčachu. Nam wšitkim je to wulke wjesele wobradžiło. A nětko wědža wšitcy moji šulerjo, štó běštaj Handrij Zejler a Korla Awgust Kocor. **Evelyn Fiebiger z němčiny T.M.**

Džěcom serbskeje pěstowarnje „Jan Radyserb Wjela“ w Budyšinje předstaji Evelyn Fiebiger (stejo naprawo) z třomi šulerjami zhudźbnjenej fabuli Handrija Zejlerja. Foto: CSB

Serbske bibliske hrónčko w Picnju

Hdyž so po starym džělu delnjolužiskeho městačka Picnjo wuchodźuješ, namakaš na domje w Mauerstraße 6 serbsku zajimawostku: bibliske hrónčko w delnjoserbskej rěči. Na swislach jednoposchodoweho bydlenskeho domu je w starym šwabachskim pismje čitać: „Wěr na / togo Kněza / Jesuša, tak bužosch / ty a twój / dom / humožony. / Požołoske Statki 16,31“

Hrónčko bě před wjac hač lětdžesatkoma, w léce 1999, serbski předar Juro Frahnow (1937–2016), kiž tehdy ze swójbu w domje bydleše, na wobmjetk namolowac dať. W samsnym času bě so wón tež wo to postarať, zo dósta štwórty a najmjeńši ze zwonow na Picnjanskej cyrkwinej wěži serbski napis. Wobaj swědkaj serbskosće tam džensa hišće na wobluhowaneho delnjoserbskeho předarja dopominatej. **Trudla Malinkowa**

Hrónčko na domje njeboh předarja Jura Frahnowa Foto: Trudla Malinkowa

Zhromadźizna ÖRK 2022 ze sakskim wobdźělenjom

Lětsa kónc awgusta by so měta wotměć 11. plenarna zhromadźizna Ekumeniskeje rady cyrkwjow (ÖRK) w Karlsruhe. Koronapandemije dla však dyrbeje so zeńdženje, kotrež so přeni króć w stawiznach ÖRK w Němskej wotměwa, na klětu přesunýc.

Hdyž so wot 31. awgusta do 8. septembra 2022 zastupjerki a zastupjerjo cyrkwjow ze wšeho swěta zeńdu, budu mjez nimi tež delegatce ze Sakskeje. Knjeni Megan Louis Schuster z Drježdźan bu wot EKD jako młodžinska delegatka wuzwolena. Knjeni dr. Lubinu Malinkowu z Rakec pomjenowawo ÖRK jako jednu ze zastupjekow etniskich mjeńšin.

Megan Louis Schuster je člonka Krajneho młodžinskeho konwenta Sakskeje. Nimo teho zastupuje saksku krajnu cyrkej w młodžinskim wuběrku Němskeho nacionalneho komiteja Lutherskeho swětowego zwjazka (DNK LWB).

Promowowana stawiznarka Lubina Malinkowa je Serbowka a zastupuje ewangelskich Serbow we Łužicy. Dr. Malinkowa skutkuje jako wědomostna sobudźelačerk Serbskeho instiuta w Budyšinje. Wona sledži wo misioniskim hibanju 19. lětstotka we Łužicy.

Wobě delegatce přinjesetej swoje nazhonjenja z wuchodoněmskeho konteksta sobu do plenarneje zhromadźizny a přinošujetej nowy impulsy k ekumenje w Sakskej. 11. plenarna zhromadźizna steji pod motom: „Lubosć Chrystusa pohibuje, wjedna a zjednoća swět.“

Ekumeniska rada cyrkwjow je zhromadźenstwo 349 sobustawskich cyrkwjow, kiž maja dohromady wjac hač poł miliardy

člonow. Plenarna zhromadźizna je najwyši rozsudźacy gremij a zeńdže so zwjetša kóždy wosom lět. Je to jenička skladnosć, při kotrež so zhromadźenstwo sobustawskich cyrkwjow na jednym městnje schadźuje, zo by so hromadže modliło, wuradźowało a swjećiło.

Medijowe wozjewjenje Ew.-luth. krajneje cyrkweje Sakskeje z němčiny T.M.

Megan Louis Schuster z Drježdźan, zastupjerka młodžiny Foće: Ew.-luth. krajna cyrkej Sakskeje

Dr. Lubina Malinkowa z Rakec, zastupjerka etniskich mjeńšin

Spěwny wječork Bjesadow w Rakecach

Pjatk, 6. awgusta, wotmě so lětuše spěwny wječork Rakečanskeje a Hodźijskeje Bjesady w Rakecach. Termin w lěću, srjedź hłowneho dowoloweho časa, běše za nas w Rakecach trochu njezwučeny. Poprawom běše wječork tež hižo w meji planowany. Pandemije dla pak dyrbjachmy termin najprjedy na junij a skónčnje na awgust přesunýc.

Bojachmy so, zo budže na dnju spěwneho wječorka přecópló. Tutón dzeń pak běše přijomnje chlódno. Trawa na farskej zahrodze bě mokra, tuž dyrbjachmy naše ławki a blida na dworje nastajíc. Najebać tutech starosćow so wječork někak w 19.00 hodź. zahaji. Spěšnje knježeše dobra nalada. Tak tež nikoho njemyleše, jako dyrbjachmy deščika dla hižo bórže do farskeje bróžnje wučeknyć.

Dohromady 24 spěwarkow a spěwarjow bě přichwatało, mjez nimi tež nowy Serbski superintendent Krystof Rummel z Hodźija. Bohudźak wobdźěli so tež zaso pozawnowy chór wosady z dwanaće člonami. Derje tež, zo měješe Aurele Engel swoju gitaru sobu a zo móžeše hdys a hdys spěwanje přewodźeć.

Tři spěwniki – nowy dwurěčny spěwnik Rakečanskeje wosady, Spěwarske a Towaršny spěwnik – skičachu nam wobšěrny wuběr kěrlušow a spěwow. A přítomni hercy

wobknježachu swoje instrumenty a tež melodije jara derje. Dobry to ramik, zo móžachu wšityc mójnje sobu spěwać.

Kaž je mjeztym z wašnjom, bě knjeni Annemarie Simonowa za hosći poliwwu jako wječer spřihotowala. Tak njetrjebaše nihtó hłódný wostać. Přijomna překwapjenka bě, zo zaspěwa nam pjeclětna Helena Malinjec blidowu modlitwu.

Mjez druhim zanjesechmy na wječorku spěw „Wjesele džensa“, w kotrymž rěka: „Hdyž b'dže swjedžen nimo, praji kóždy z nas: Schadźowac so chcemy prawje husto zas.“ To je dobre hesło za Bjesadze z Hodźija a Rakec. Wěsće móžemy so hižo na přichodnej serbskej wječorkaj klětu w Hodźiju a 2023 zaso w Rakecach wjeselić.

Günter Holder

Zahajenje spěwneho wječorka na Rakečanskim farskim dworje

Foto : Feliks Haza

Jurij Brósk: Dopomnjenki na mlode léta (12)

Dokelž bě něhdže wot léta 1848 zašo wašnje, zo so přeni dzeń jutrow na Hajničanskej horje jutrowne kěrluše spěwachu, dach wot knjeza Smolerja, redaktora Serbskich Nowin, w 16. čisle jeho nowiny wozjewić spomnjenku na to a namołwu, zo njeby směl zańc tutón rjany nałožk, kiž je so snano hajil z časa zawjedženja křesćanstwa, a to na horje, na kotrejž su so snadž prjedy wotměwali pohanske swjedženje na česć přibohow.

Mějachmy zaso wjele wopyta, tež přez nóc, mjez druhim kandidata Sommera [Ernst Bohuwer Sommer, 1826–1878, pozdžišo direktor papjernika we Weesenstejnje]. Ze Žitawskimaj přećelomaj, maćerju a sotru Angeliku wopytachmy serbski koncert. Bě lědma dnja, na kotrymž běchmy sami jako swójba.

22. meje zetkach Žitawského měšćanskeho pólcaja Šlenkera, kotrehož běch skladnostnje jako Serba zeznał a kotryž bě mi jara přećelnje zmysleny. Kaž nan napominaše mje być pilny a njedać so zamylić. Jako podwyšk je tež wjele wuknyć a sej lubić dać dyrbjať. Sprawy pobožny Serb.

Pjatk, 6. junija 1851, pućowach zaso z přećelom přez Eibau na swjatkowne prózdny. Třeći dzeń swjatkow, 10. junija, wopytach z Božidarom a sotrami serbski koncert na Čornoboze, hdžež bě so kamjentna wěža natwarila. Při tym chětro zmoknychmy.

Štwórtk, 12. junija, dokónči naš luby dušny nan 49. žiwjenske léto. Horjeka w dobrej stwě so jemu wobradžeše: buncle, přeni židžany nósni, truhanski kašćik ze špihelom, tyzka cigarow a kwětki. Přińdže tójšto wopytowarjow – přiwuzni a pozdžišo tež knjez kapłan Kućank z Budyšina –, kotrychž nan ze swojim přećelnym, wutrobitym wašnjom witaše.

Dzeń po tym zo běch do lětnich prózdny domoj přišoť, wopyta nas 27. julija knjez diakon Marloth [Carl Julius Marloth, * 1807, pozdžišo farar w Großdrebnytu], syn nanoweho předchadnika w Budestecach, kotryž by tu nětko z fararjom był, hdy by serbsce móhł.

20. septembra napisa mi mój luby nan přeni serbski list, w kotrymž sej přeješe, zo njebych žaneho přećela do michaľskich prózdny sobu přiwjedł, dokelž chcyše, zo by měrnje było a wón z namaj hólcomaj móhł njemyleny hromadže być. – Dobry, luby nan!

Njedzělu, 28. septembra 1851, swjećeše luby nan swój 25lětny zastojnski jubilej jenož ze swojim předowanjom: „Nazhonenja w mojim 25lětnym zastojnstwje: 1. Mamy žiweho Boha – jemu samemu dajće česć! 2. a smilneho Boha – wobroćće so k njemu! 3. mamy swěrneho Boha – dowěrće so jemu!“ Jeho předowanje přińdže z wutroby a džěše do wutroby.

Jurij Brósk (1833–1915) w mlodych lětach

Repro: Jürgen Maćij

Njedzělu, 5. oktobra, měješe knjez rektor Wićaz z Wósporka [Jan Wićaz, 1821–1866, pozdžišo farar we Łuču a w Rychwałdže], nawoženja sotry Angeliki, kermušne předowanje.

8. nowembra 1851 pisaše mi dobry nan zaso serbsce, zo bratr Božidar a ja bórze nowu suknu dóstanjemoj.

21. nowembra ležeše sněh tak wysoko, zo na tutym a přichodnym dnu žane čahi jězdzić njemóžachu, dokelž běchu dospołnje zasněžene. Bórze bě zhonić, zo je wjele ludźi wo žiwjenje přišlo, tež někotři z Budestečanskeje wosady, jedyn jenož něšto kročelow před swojim domčkom.

Lěto 1852

Štwórtk, 5. februara, dóstach dowolnosť, směć domoj jěć. My wšitke džěci kaž tež Budyscy přiwuzni překwapichmy nana a mać k jeju slěbornemu kwasej. Kóždy přepoda wosobinski dar a přednjese k temu swoje zbožopřeća, zwjetša z rymowanej wjesolej basničku. Ja běch za lubeju staršuju namolował wobraz z napohladom Berchtesgadena. Po wječeri přińdže knjez kantor Ryćer [Jakub Ryćer, 1807–1875, kantor w Budestecach] gratulować a zahra potom polonezu, ke kotrejž wšitcy rejowachmy. Hać do 2 hodž. so z rejowanjom a hrami zabawjachmy. Nazajtra položichmy wěncy na row našeje lubeje sotry ldy.

Sobotu, 3. apryla, bě přesadjenje w šuli. Hdyž běch dotal džewjaty w delnej terciji był, přesadziću mje nětko jako pjateho do hornjeje tercije. Kak so Bohu džakowach!

18. meje 1852 swjećeše gymnazij z přemysłowej šulu narodniny krala na Oybinje, hdžež so wězo wšitkim lubješe. Při komer-

su mějach před wučerjami zaspěwać serbski spěwč „Lubka lilija“.

Wutoru, 22. junija, bě kwas mojeje najstaršeje sotry z knjezom rektorom Wićazom z Wósporka, na kotryž sej pak dojěć njemóžach.

Nazymu wobdžělich so na tójšto zabawach, hdžež dyrbjach wospjet serbsce spěwać, wosebje husto „Lubku liliju“. Žnějach tójšto chwalby. To mje rozpjerši a wot wuknjenja wotdžerža, runje tak kaž hudźba, sorabika a slawika, zhromadizny a mój serbski dženík. Tehodla mje na Michaľa do wyšeje rjadownje njepřesadziću.

Serbski hojer w Hörnitzu

Póndzělu, 13. decembra 1852, njebě šula, a tak wopytach popołdnu stareho wowčerja Šlamarja, wo kotrymž běch zhoniť, zo je Serb a jara sławny runar. Rěčachmoj wězo serbsce mjez sobu.

Muž, wulki kaž hober, powědaše mi, zo je blisko Budyšina rodženy, zo je so stať z wowčerskim a potom słužiť jako wowčer pola wysokeho knjejestwa w Českej, pozdžišo pola arcywójwody Johanna a naposledk jako wowči mišter pola wjercha Esterházyja. W swojim powoňanju je na znjezboženych zwěrjatach studowať anatomiju a so zaběrať z lěkowanskimi srědkami. Potom powědaše mi wo swojich hojenskich wuspěchach, ale tež wo njepřećelstwje lěkarjow.

Dokelž je pozdžišo tež při kralowskim dworje škody wuhojiť (princesna Mathilda?), kotrež běchu lěkarjo wopak zastarali, da jeho kral Bjedrich Awgust pruwować wot swojeho medicinalneho rady dr. Pjecha, kiž bě tehorunja Łužiski Serb. Na ertne pruwowanske prašenja, byrnjež jednore byli, njezamó stary serbski wowčer, kiž njebě do šule chodziť, derje wotmołwić. Přez to njesćerpny sej raznje žadaše, zo njech jemu dadža pacienta, kiž je sej škodu sćiniť. Na nim chce pokazać, hać něšto zamóže. Hdyž jeho žadanje dopjelnichu, so lěkarjo njemaťo džiwachu, zo swoju wěc wuběrnje zdokonja. Na to jemu spožičihu dowolnosť k nałožowanju swojich lěkowanskich kmanosćow.

W nocy na 9. awgust 1854 bě Šlamar w hrodže princa Jana, pozdžišeho sakskeho krala, hdyž samsny dzeń powěsć dóńdže, zo je sakski kral Bjedrich Awgust w Tirolu znjezbožiť.

W samsnym léće 1854 abo pozdžišo sej Žitawski překupc Sthamer w Parisu nohu zlama. Haćrunjež jeho sławny profesor chirurgije zastara, so jeho staw njepolepši, tak zo sej žadaše domoj jěć, hdžež jeho skazany Šlamar hižo woćakowaše.

Teksty wubraťa a přełožiťa
Trudla Malinkowa
Pokročowanje slěduje

Du wolić!

Nalěto wolachmy w našej wosadze w Zweibrückenje nowe cyrkwinske předstejićerstwo. Pola nas so praji presbyterium, štož pak to same je. Bohudźak su wosadni zwólniwi, we wosadze zamołwitosće a nadawki přewzać. Sym w času pandemije z listom wolił. Móžnosće k sobuskutkowanjju chcu wužić.

W septembru smy k wólbam Zwjazkoweho sejma nawołwjeni. Ja tam póndu. Widžu to jako winowatosć sobu skutkować. Mamy wšityc móžnosć, swój hlós tym dać, kiž nas zastupuja.

Wólbne programy stronow ja nječitam, dokelž na mnje njeskutkują. Maja wolerkow a wolerjow wabić. Štož so jim slubi, njech su dobre wotpohlady – hustodosć pak jenož hač k wólbam.

Njehladam tež na wosoby, kiž kandiděruja. Su zwjetša lačni za mocu, nahlad-

nosću – nic za pjenjezami. Druhdže wjace dóstanješ. Hladam na zakładny program stronow a kajke woršty ludu zastupować chcedža. Hodži so jich zaměr z mojimi předstawami a z mojej wěru zjednočić, potom maja mój hlós.

Moje předswědčenje a předowanje bě a je, zo maja wšě ludy swěta zhromadnje problemy našeje zemje rozrisać. Naš swět je jedyn swět. Mjezy njejsu ani za powětr, rěki a koronu, nic za ptački a nic za hospodarstwo. Přez satelity abo internet je zwisk po cyłej zemi a do swětnišća možny. Nowosće a pjenjezy su na příklad za wotkomik w Aziji abo Americe.

Je za mnje wažne, zo pytnu, hdyž chcedža mje za hłupeho měć. Demagogow, kiž lud, wolerki a wolerjow za swoje zajimy znjewužiwaja, bě a je. Jich spytam spóźnać. Štó chce mje ze strachami abo za-

wisću, z moralku abo wěru zamučić? Demagogam njeńdže wo dobre luda, kaž praja abo samo přisahaja.

Ja póndu k wólbam a wěm hižo džensa, hdže křižiki činju – kaž hižo před 20 lěta. Njetrjebam drohi wólbny bój. Parole kaž „domizna“, „cuzbnicy“, „pjenjezy/inflacija“ abo „hinaša Němska“ do dobrego přichoda njepokazaja.

Mam za wažne, zo kedžbuju na słowa, na přiwisnikow a jich zadžerženje, na wuprajenja a powěsće w interneće, kiž přińdu štó wě wot hdže a koho, a čitam wšelke nowiny jara kritisce.

Póndu – kaž kóždu njedzelu – po modlitwje a čitanju Božeho słowa k wólbam a wěm hižo džensa, zo „moja strona“ njedobudže. Ale štož k wólbam njeńdže, woli tych, kiž su njekmani.

Pawoł Wirth

Poskitk rěčnych kursow serbsčiny

Rěčny centrum WITAJ rozšěri wot septembra nahladnje swój poskitk rěčnych kursow serbsčiny. We wšelakich regionach Hornjeje Łužicy startuje cyłkownje 17 kursow: w Pančicach-Kukowje, Radworju, Budyšinje, Slepom, we Wojerecach a nimo toho hišće online za zajimcow zwonka Łužicy. Jedna so wo kursy serbsčiny za dorosćenych na třoch rěčnych niwowach wot A1 do B1: za započatkarjow, pokročonych započatkarjow a snadnje pokročonych. Pola wěsteho džěla kursow jedna so wo kooperaciju ze Serbskej rěčneje šulu. Tute měrja so na wučerjow, kublarjow a přistajenych serbskich institucijow. Na internetowej stronje www.witaj-sprachzentrum.de namakaja zajimcy nadrobne informacije. Přizjewjenja přijimuje sekretariat RCW pod sekretariat@witaj.domowina.de abo telefonisce pod 03591 550400.

Rozšěrjenje poskitka kursow je móžne přez nowe džěłowe město za rěčneho wučerja w RCW. Marek Krawc, kiž bě w Praze lěta dołho dorosćenych wuwučował, budže nazymu wjetšinu kursow serbsčiny podawać. Dalši wučerjo budu Beno Bělk, Julian Nyča a Pětr Korjeńk. **RCW**

Kursy serbsčiny Rěčneho centruma WITAJ w zymskim semestrje 2021/2022

kurs A1 = za započatkarjow
kurs A2 = za pokročonych započatkarjow
kurs B1 = za (snadnje) pokročonych
kursy SRŠ = kursy w kooperaciji ze Serbskej rěčneje šulu při LaSuB Budyšin: su w přenjej měrje předwidžane za wučerjow, kublarjow a přistajenych serbskich institucijow – tući so preferuja

Rěčny wučer Marek Krawc

Foto: Hanka Šěnc

BUDYŠIN

kurs A2: wutoru, 17:30–19:00 hodž.
kurs B1 (SRŠ): wutoru, 16:00–17:30 hodž.

ONLINE

kurs A1: pjatk, 15:15–16:45 hodž.
kurs A2: pjatk, 17:00–18:30 hodž.

PANČICY-KUKOW

kurs A1: srjedu, 19:00–20:30 hodž.
kurs A1: srjedu, 17:15–18:45 hodž.
kurs A2: póndzelu, 16:30–18:00 hodž.

RADWOR

kurs A1: póndzelu, 19:30–21:00 hodž.

SLEPO

kurs A1: srjedu, 15:00–16:30 hodž.
kurs A1 (SRŠ): srjedu, 16:30–18:00 hodž.
kurs A2 (SRŠ): srjedu, 9:45–11:15 hodž.
kurs B1 (SRŠ): srjedu, 12:15–13:45 hodž.

WOJERECY

kurs A1: štwórtk, 13:45–14:45 hodž.
kurs A1: štwórtk, 18:30–20:00 hodž.
kurs A1 (SRŠ): štwórtk, 10:00–11:30 hodž.
kurs A2: štwórtk, 17:00–18:30 hodž.
kurs B1 (SRŠ): štwórtk, 15:15–16:45 hodž.

Nadrobniše informacije pod www.witaj-sprachzentrum.de

Přizjewjenja pod sekretariat@witaj.domowina.de abo tel. 03591 550400

Powěšće

Kamjenc. W bywšej Serbskej cyrkwi w Kamjencu wotewrěchu 11. awgusta wustajeńcu wo česćowanju swjateho Bosćana w Chróšćanskej wosadze. Ze 24 roll upsow wobstejacu wustajeńcu bě Towarstwo Cyrila a Metoda zhromadnje z Chróšćanskej wosadu a tamnišim Bratstwom swjateho Bosćana loni składnostnje jeho 600lětneho wobstaća zhotowiło. Před tym běchu wustajeńcu w Hodźijskej cyrkwi pokazali, w Kamjencu wostanje hač do 7. nowembra.

Zły Komorow. Serbsko-němske ekumeniske kemše swječachu 11. njeźelu po swj. Trojicy, 15. awgusta, w Złokomorowskej Serbskej cyrkwi. Liturgiski nawod méještaj wosadny farar Manfred Schwarz a farar n. w. Dieter Schütt. Wo organizaciju postarať bě so Günter Pawliš. Kemšam přizamkny so zhromadny kofej a wosadne spěwanje.

Rakojdy. W léce 2008 bě so Serbske ewangelske towarstwo wo wobnowjenje tafle z léta 1878 ze serbskim napisom na něhdyšej šuli w Rakojdach prócowalo a duplikat zhotowić dało. Dla dlíjenja twarskich džělow njemóžeše so nowa tafla tehdy připrawić, čehoždla je so nachwilnje w Serbskim muzeju w Budyšinje deponowala. W přichodnym času ma so wobmjek na šuli, kotraž je nětko jako bydliński dom w privatnym wobsydstwje, wobnowić. Tehodla je so duplikat tafle 17. awgusta z Budyšina do Rakojd dowjezł. Originalna tafla, kotraž je jara wobškodžena, chowa so dale w Serbskim muzeju.

Slepo. Njeźelu, 22. awgusta, wusylaše radijowy scelak MDR KULTUR kemše ze Slepjanskeje cyrkwy. Předowanje měješe farar Jörg Michel z Wojerec, kotryž tuchwilu Slepjansku fararku zastupuje.

W srjedźišću steješe hesło tydženja: „Nalamanu scinu wón njeđolama, a žehliwy sužoh wón njewuhasnje.“ A capella spěwanje skupiny Kólesko a piščelowa hudźba Božu službu wobrubijeť.

Slepo. Pod titulom „Die sorbische Pfarrein Jadwiga Mahling: Für Energiewende und Traditionserhalt“ wusylaše scelak Deutschlandfunk Kultur 22. awgusta sydrom mjeńšin trajacy interview ze Slepjanskej fararku. Čežišća rozmołwy, kotruž bě wjedť žurnalist Michael Hollenbach, běchu brunica a wotbagrowanje wsow, serbske tradicije a jich pozhubjenje kaž tež prawicarske nahlady we wobydlerstwje. 25. awgusta wupraji so fararka Malinkowa w filmje ZDF-Zoom „Der Klimadeal der EU – alles heiße Luft?“ wo energijowej problematice. Wobě wusylani móžeja sej zajimcy hišće w Mediatece naposkać resp. wobhladać.

Bluń. W daloko znatej tykowanej cyrkwi w Blunju su létsa pišćeľe wobnowili. Instrument z léta 1895 ma džewjeć registrow a měchawu z kože. Hižo před dlěšim časom zwěscěne škody na drjewje a dalše njedostatki móžachu nětko we wjacore tydženje trajacym džěle wotstronić. Wobnowjenje je dohromady 20 000 eurow płaćilo.

Budyšin. W cyrkwinskim wobwodze Budyšin/Kamjenc je tuchwilu šěsć farskich městnow njewobsadženych. Potrjechene su wosady Kumwałd, Wjazońca, Lichtenberg, Minakał/Łupoj, Halštrow/Smječkency a Hrodzišćo. Dalše wakancy w blišim času k temu přińdu kaž Wjelećin, hdžež so dołholětny farar Pyka kónc léta na wuměnk poda. Fenomen pobrachowacych fararjow njeje na Hornju Łužicu wobmjezowany, ale po wšej Sakskej a dalšich krajnych cyrkwjach Němskeje rozšěrjeny.

Dary

W juliju je so darilo za Serbske ewangelske towarstwo 100 eurow a za Pomhaj Bóh 92 eurow. Bóh žohnuj daraj a darićelow.

Spominamy

Před 200 lěty, 12. septembra 1821, narodźi so Jan Bohuwer Mučink jako syn chěžkarja a džětaćerja w Njechanju pola Lubija. Po wuchodženju ludoweje šule w Dažinje wopyta preparandu a kublaše so wot 1839 na Krajnostawskim wučerskim seminarje w Budyšinje. Wot 1842 wučerješe na wšelakich serbskich šulach, doniž njenastupi 1845 wučerske městno w Zemicach na tehdyšej zapadneje mjezy serbskeho kraja, hdžež hač do swjeho wotchada na wuměnk 1890 skutkowaše.

W młodych lětach slušaše k aktiwnym serbskim wučerjam časa narodneho wozrodženja a přisporješe serbske pismownstwo mjez druhim ze znymym powědančkom „Ribowćenjo“. Budyšku šwalču Hertu Wićazec pohnuwaše do bashnjenja. Pozdžišo dopisowaše hłownje do němskich nowin a časopisow. Na wuměnk přesydlil so nachwilnje do Biskopic, wróci pak so naposledk zaso do Zemic. Tam zemřě 24. januara 1904 a bu poboku swojeje hižo 1898 zemřěteje mandželskeje pochowany. Row dołholětneho wjesneho wučerja, kotryž bě zdobom posledni serbski wučer w tehdy so spěšnje přeněmčowacych Zemicach, so jeho zaslužbow dła džensa hišće hlada. Nimo teho nosy dróha w Zemicach-Tumicach mjeno „Mutschinkstraße“. T.M.

Přeprašujemy

- 05.09.** 14. njeźela po Swjatej Trojicy
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
- 08.09.** srjeda
19.00 serbski wječor Bjesady w Rakecach w farskej bróžni
- 09.09.** štwórtk
15.00 wosadne popołdnje w Slepom (sup. n. w. Malink)
- 11.09.** sobota
17.00 ekumeniska nutnosć a swójbný swjedžeń na Jaworkec/Maćijec statoku w Hrubjelčicach
- 12.09.** 15. njeźela po Swjatej Trojicy
10.00 serbsko-nimska namša we Wětošowje ku dnju wótwrjonego pomnika (farar Kšenka)
- 12.00 nutnosć w serbskim rozhlósu (fararka Malinkowa)
- 16.09.** štwórtk
18.30 Bjesada na farje w Bukecach
- 17.09.** pjatk
17.00 Hodźijska Bjesada na wopyće we Łazu (cyrkaj a Dom Zejlerja a Smolerja)
- 19.09.** 16. njeźela po Swjatej Trojicy
08.30 serbske kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. n. w. Malink)
- 26.09.** 17. njeźela po Swjatej Trojicy
09.30 dwurěčne kemše na Njepilic dworje w Rownom (sup. n. w. Malink)
- 10.00 žnjowodžakne kemše ze serbskim podžěľom w Rakecach
- 12.00 nutnosć w serbskim rozhlósu (sup. n. w. Malink)
- 03.10.** 18. njeźela po Swjatej Trojicy
10.15 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćeľej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.ř., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowneho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement płaći 8 eurow.